

ОСОБЛИВОСТІ АМЕРИКАНСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ВІДНОСИН У 1991-2004 РР.

***Анотація.** У статті аналізуються особливості відносин між США та Україною у 1991-2004 рр. Практика взаємин двох країн доводить факт їх константної асиметрії. Принциповим недоліком моделі стратегічного партнерства, що сформована між США та Україною, є відсутність усталених форм співпраці та ціннісна асиметрія у системах стратегічних пріоритетів двох держав.*

Значення американсько-українського стратегічного партнерства виходить за межі суто двосторонніх відносин. Серед основних інтересів США щодо України можна виділити такі напрямки американської зовнішньої політики як: контроль над зброєю масового знищення; поширення демократичних цінностей у світі разом із впровадженням ринкової економіки; протистояння міжнародному тероризму. Водночас, можна визначити і наявність регіональної специфіки: корегування взаємин з Україною через призму конструювання відносин США з РФ.

Необхідно зауважити, що політика США щодо України, а також інших країн пострадянського простору, була частиною глобальної американської політики щодо збереження лідерства Вашингтону у світі. Тому, до цієї «регіональної» політики були включені прагматичний та демократичний вектори, на основі яких базувались головні напрямки розвитку американсько-українських відносин.

***Ключові слова:** США, Україна, стратегічне партнерство, двосторонні відносини.*

Розпад Радянського Союзу та поява на його теренах низки нових незалежних держав вимагали від США концептуального переосмислення місця цього регіону у зовнішньополітичній стратегії країни. Для американської зовнішньополітичної традиції повоєнних десятиліть стали звичними намагання будувати міжнародну стратегію з урахуванням наукових напрацювань. Варто брати до уваги, що зовнішньополітичний істеблішмент США прагне підбирати наукові школи та їх відгалуження за власними ідеологічними уподобаннями. Внаслідок цього задалегідь нівелюється можливість надто гострих розходжень та протистояння між авторами концепцій і практичними дипломатами, завданням яких є формування певних зовнішньополітичних стратегій і програм.

Провідна роль США у закінченні холодної війни та оформлення нового світового порядку сприяла досягненню консенсусу між республіканцями і демократами щодо необхідності подальшої активної присутності Америки на міжнародній арені. Однак до цієї згоди істеблішмент двох партій прийшов з різних причин.

В основі бажання демократів зберегти за США статус світового лідера лежить «ідеалістичний» підхід до міжнародної політики, за яким Америка історично покликана поширювати у світі демократичні цінності та ринкові ідеали. Перемога «ліберально-демократичної традиції» була сприйнята демократами як можливість для зміцнення лідерства США через впровадження американської моделі в інших державах світу. В результаті чого, під час першого строку президентства

Б. Клінтона була сформульована політика так званого «Вашингтонського консенсусу». Ця політика містила у собі основні політичні (демократія) та економічні (вільний ринок) принципи, які США намагались закріпити у державах перехідного типу, серед яких були й держави пострадянського простору [1, с. 45-49]. З погляду інтересів національної безпеки, така політика обґрунтовувалась тим, що демократичні держави є менш войовничими, ніж авторитарні. Тому у світі, де переважає демократія, існує менше загроз для безпеки США.

На противагу цьому, республіканці виступають прихильниками так званої реалістичної школи міжнародної політики, яка стверджує, що ідеологія та інші внутрішньополітичні чинники мають займати другорядне місце у формуванні стратегії міждержавних відносин. Першочергова увага, натомість, приділяється силовій могутності держави у міжнародній системі та її геополітичному залученню у регіоні.

Присутність в інавгураційній промові Дж. Буша-молодшого заклику «формувати баланс сил на користь прихильників свободи», тобто американських союзників, свідчило про повернення до традицій реалізму у зовнішній політиці США. Ці слова також давали можливість зрозуміти причини особливої зацікавленості республіканців в активній участі Америки у міжнародних справах. На їхню думку, національна безпека буде дієвою лише тоді, коли сформується комплекс стратегічних взаємозв'язків та військово-політичних союзів, що дозволяв би США нейтралізувати виклики їх безпеці у будь-якому регіоні земної кулі. Отже, нагальна необхідність сприяти формуванню та підтримці такого комплексу гарантій безпеки робить неможливим повернення Америки до будь-якої форми ізоляціонізму [2].

Геополітичне розташування України робить США зацікавленими у її незалежності та здатності нейтралізувати розширення російського впливу за її державні кордони. Розуміння цього, продемонстроване під час другої каденції адміністрації Б. Клінтона, безумовно зберігалось в адміністрації Дж. Буша-молодшого.

Дана проблематика та інші суміжні проблеми в історичній науці вважаються актуальними і систематично досліджуються науковцями. Серед українських науковців можна виділити А. Дашкевича, І. Дудко, Є. Камінського, Б. Канцелярука, І. Погорську, О. Потехіна, М. Рижкова. Серед американських – А. Аслунда, З. Бзежинського, Д. Бендоу, Г. Кіссінджера.

Метою статті є аналіз американсько-українських відносин 1990-х – початку 2000-х рр.

На початку 1990-х рр. американські державні діячі наголошували, що політико-системні характеристики України як перехідної держави належать до однієї з найбільш виразних особливостей нового стратегічного ландшафту Європи. На той час Україну передусім розглядали важливим стратегічним буфером між Європою і Росією. З погляду американської політичної стратегії, стабільна і суверенна Україна обмежувала сфери впливу Росії на інші регіони. Поки Україна залишається незалежною, стверджували вищі керівники американської держави, вона може бути справді ефективним буфером між Росією та Європою [3, с. 30].

Ретроспективна оцінка американсько-українських відносин свідчить про поступовий і нерівномірний характер функціонування відносин стратегічного партнерства. На початковому етапі у двосторонніх відносинах спостерігалися істотні суперечності, пов'язані з ядерним роззброєнням України та наявністю

низки складних питань у відносинах між Україною та Росією. Розвиток американсько-українських відносин виявив обережне ставлення урядових кіл США до визначення функцій та рівня відносин з Україною. Першу згадку про відносини «демократичного партнерства» між двома країнами зустрічаємо у Спільній заяві президентів України та США від 6 травня 1992 р., здебільшого присвячену питанням ядерного роззброєння. Після досить тривалої паузи, у Спільній заяві про результати українсько-американських переговорів 24-30 січня 1994 р. йшлося про домовленість президентів двох країн перенести центр двосторонніх відносин з питань, пов'язаних з ядерною зброєю, на розвиток всеосяжного економічного співробітництва. У цьому ж документі було визначено намір «розглянути двосторонню Хартію про партнерство, дружбу і співробітництво між США і Україною, яка підтвердить відданість двох країн принципам незалежності, суверенітету та територіальної цілісності кожної з країн...» [4, с. 110-113].

У Спільній заяві про розвиток дружби і партнерства між Україною та США від 4 березня 1994 р. було викладено функціонально обумовлений перелік основних сфер та напрямків двостороннього співробітництва й закріплено його мету: «докласти зусиль для розширення змісту двосторонніх відносин на основі партнерства, взаємної довіри та поваги...» [5, с. 117].

Згодом, у Хартії українсько-американського партнерства, дружби і співробітництва від 22 листопада 1994 р. було використано формулювання «міцне партнерство» та вміщено перелік з 10 пунктів, які конкретизували засади, цілі та основні напрямки двосторонньої взаємодії [6, с. 129-133].

Характеристика відносин між США та Україною як «стратегічного партнерства» з'явилася в офіційних коментарях української сторони лише під час візиту тогочасного секретаря РНБО В. Горбуліна до США (15-20 вересня 1996 р.). Сторони домовилися про створення Українсько-американської міждержавної комісії Л. Кучма-А. Гор, про що було офіційно повідомлено 19 вересня 1996 р., яка діяла протягом 1997-2000 рр. [7, с. 82-83]. Вона складалась з чотирьох комітетів: з питань безпеки, зовнішньої політики, економічного співробітництва та торгівлі й інвестицій. Хоча комісію було формально скасовано у 2002 р., в подальшому її окремі комітети деякий час продовжували функціонувати як координаційні структури [8].

США погодилися на поступове підвищення рівня двосторонніх відносин та застосування терміну «стратегічний» у значенні «принципово важливий у середньо- та довготерміновій перспективі» з огляду на «стратегічне розташування» країни-партнера (України), яка могла здійснювати вплив на міжнародні відносини у певному географічному регіоні. До того ж, визнання «стратегічного характеру» двосторонніх відносин відбулося лише на певному етапі двостороннього діалогу, враховуючи набуття, або навіть можливість набуття цими відносинами певної якості.

Історія відносин США та України кінця 1990-х – початку 2000-х рр. зазнавала змін. Якщо на початку 1990-х рр. США називали Україну важливим геополітичним партнером на пострадянському просторі, то на початку 2000-х рр., особливо у контексті загального невдоволення якістю і темпами демократизації, а також наявністю серйозних проблем на ниві забезпечення свободи засобів масової інформації, на зміну ейфорії, приходило реальне бачення дійсності. Відносини між країнами проходили серйозну перевірку на міцність – можна стверджувати про

своєрідну форму напівізоляції України від західного співтовариства націй [9, с. 72-76].

З середини 1999 р. стало зрозумілим, що, незважаючи на всі заяви вищих посадових осіб, в історії американсько-українських відносин почався новий, позбавлений романтизму, етап. Декларативні заяви про стратегічне партнерство перестали влаштовувати обидві сторони і кожна з них чекала від іншої конкретних дій. З боку України – це очікування знайшло відображення у надії надалі отримувати допомогу та підтримку, з боку США – у стабілізації політико-економічного стану української держави.

Американські політологи найчастіше наголошували на тому, що політична криза в Україні визріла завдяки низці недоліків і прорахунків уряду Л. Кучми у стратегії демократизації та очевидним зволіканням із запровадженням принципів громадянського суспільства. Структурні зміни в бюрократичній машині і санація чиновництва – в інтересах не тільки України, але й США. Але у можливість тогочасної української влади самостійно провести адміністративну реформу у США не вірили [10, с. 73-86]. Занадто слабкі демократичні інститути та корумпований чиновницький апарат України відчували значну потребу у підтримці дружніх відносин з США, намагаючись здобути прихильність американської адміністрації для того, щоб послабити зростаючу євроатлантичну ізоляцію. Водночас США, вітаючи укріплення прозахідної орієнтації України, не поспішали брати на себе серйозних зобов'язань. Перша причина такої поведінки Заходу – це неготовність до інтеграції України, друга – небажання псувати відносини з Росією [11, с. 16-17].

Тодішні політичні скандали – справа екс-прем'єр-міністра України П. Лазаренка, «касетний скандал» в Україні, хід розслідування справи зниклого журналіста Г. Гонгадзе, вбивство директора телерадіокомпанії «ТОР» І. Александрова, відставка прем'єр-міністра України В. Ющенка, події навколо колишнього віце-прем'єр-міністра України Ю. Тимошенко (порушення кримінальної справи, відставка, арешт тощо), а також загострення внутрішньополітичної ситуації та формування руху за відставку Президента України Л. Кучми – все це не сприяло зміцненню відносин між Україною та США.

Події початку 2000-х рр. в українському внутрішньополітичному житті визначалися не джерелом, а детонатором змін в американській позиції. Важливим був такий постулат: ці зміни загострилися під впливом кризи, яка отримала широкий політичний резонанс в західній пресі під назвою «тейпгейт» або «Кучмагейт», але не стали її єдиною причиною [12].

У США керувалися тим, що Україна виявилася неспроможною сформулювати державний підхід до вирішення проблеми, яка виникла, влада не змогла побачити головної загрози, що постала з факту наявності плівок із записами у президентському кабінеті. Кожна зі сторін зробила власний висновок – Росія про слабкість України, США – про українську демократичну і правову неспроможність.

Негативна реакція США та інших західних держав на розвиток подій в Україні сприяла поширенню антизахідних настроїв серед українських політиків та зовнішнім проявам покращення взаємовідносин України з Росією, які з кінця 1999 р. ґрунтувалися на тиску головним чином в енергетичній галузі. Росія миттєво змінила дипломатичний підхід до України, поставивши на місце видимого тиску формальну підтримку і прояви розуміння. Це був цілковитий поворот у російській зовнішній політиці. Однак він не вирішив проблеми енергетичного тиску,

торговельних конфліктів, гостроти з окремих політичних питань, наприклад, розміщення Чорноморського флоту РФ у Севастополі [13, с. 78-79].

Справи Г. Гонгадзе, І. Александрова та «касетний скандал», негативно вплинули на імідж України і це відчувалося за кордоном значно довше, ніж власне в Україні. Реальним наслідком погіршення іміджу України стало зменшення іноземних інвестицій в українську економіку, а головними причинами цієї ситуації була політична нестабільність у країні, хоча американці запевняли, що Україна через 30-40 років буде демократичною європейською країною [14, с. 2]. Ситуація, що склалася, яскраво демонструвала, що в Україні корупція та загроза застосування сили стали потужними важелями владного контролю, які призводять до того, що закон та формальні атрибути демократії виступають лише фасадом, за яким стоїть могутня, більш ієрархічна, державна командна структура. Ця система дозволяла Л. Кучмі залишатися при владі і надавала йому додаткові важелі управління всередині країни.

Водночас у відносинах з Україною урядові кола США уникали надмірних авансових обіцянок, пов'язаних з наступними позитивними очікуваннями. Лише зі створенням двосторонньої Міждержавної комісії українській стороні було надано певну можливість використовувати статус партнера США для підвищення свого статусу у міжнародних відносинах.

Після значного загострення двосторонніх відносин у 2002 р., у зв'язку з безпідставним звинуваченням української сторони у продажі радарів пасивного спостереження «Кольчуга» до Іраку, з боку США спостерігалася затримка з врегулюванням таких важливих аспектів економічного характеру, як визнання за Україною статусу держави з ринковою економікою, скасування дії поправки Джексона-Веніка щодо України та сприяння вступу до Світової організації торгівлі (СОТ). Ці проблеми були врегульовані лише за президентства В. Ющенка, який мав репутацію максимально лояльної щодо США політичної особи. Проте за відсутності з боку США значного інвестиційного сприяння та внаслідок згоди української сторони з низкою невідгідних умов, пов'язаних зі вступом до СОТ, ці поступки не надали українській економіці істотних стимулів [15].

Водночас, незважаючи на охолодження взаємовідносин між двома країнами, США формально продовжували підтримувати тезу про важливість геополітичного розташування України та неприйнятність можливого приєднання країни до союзу Росії та Білорусії. На думку американських політологів, така зміна зовнішньополітичних пріоритетів української політики могла б мати жакливі геополітичні наслідки для Європи. «Напряму України до незалежності допоміг прискорити розпад Радянського Союзу у 1991 р., і автономія Києва залишається вирішальною для запобігання відродженню Москви як головної регіональної загрози безпеці» [10, с. 73].

Розмір дивідендів, які Україна могла б отримувати завдяки своєму геополітичному розташуванню, безпосередньо залежав від внутрішніх чинників. Перш за все – від стану демократії та темпів економічних реформ. Зокрема, в адміністрації Дж. Буша-молодшого усвідомлювали, що демократичні перетворення в Україні є не лише бажаним елементом трансформаційного процесу, як це розглядалось попередньою адміністрацією, а необхідною передумовою зміцнення її незалежності та збереження міжнародно-політичного значення. Американські політологи стверджували, що напрям політичної еволюції України є надзвичайно важливим, оскільки він впливає на економічний стан держави та її репутацію у

світі. Вони погоджувались з тим, що адміністрації Дж. Буша-молодшого необхідно було сконцентруватися на проблемах розширення всебічних взаємозв'язків між двома країнами, які можна сформувати лише тоді, коли Україна насправді буде рухатись в європейському напрямку. Американський зовнішньополітичний істеблішмент бажав бачити Україну в Європі і цим було покликане намагання Вашингтона утримати Київ від євразійського розвитку.

Прагматична необхідність збереження партнерських відносин США з Україною визначалася геополітичними та економічними факторами. У цій ситуації не слід було забувати про Азовський та Чорноморський шельфи, нафтопровід Одеса-Броди, а також оригінальні ракетні технології, що значно зацікавлювали американських партнерів. Боротьба за Україну набула не тільки принципово політичного, але й економічного змісту.

Необхідністю збереження партнерських відносин між державами була вимушена співпраця з тогочасною українською владою, оскільки у Вашингтоні не бачили їй альтернативи [16, с. 339-340].

США завжди були стримуючим фактором з погляду абсолютного придушення свободи слова в Україні. Чималі кошти різноманітних фондів витрачались на грантову підтримку незалежних ЗМІ, а також неурядові організації, що покликані були формувати в Україні відкрите громадянське суспільство. Певні моменти цієї політики були ефективними, але для більшості випадків вона виявилась недостатньою для того, щоб призвести до кількісних змін ментальності суспільства чи правил гри. Донині, поки в Україні не буде створений ефективний правовий механізм захисту ЗМІ від влади, наявність демократичного вектора в американсько-українських відносинах залишатиметься щитом, за яким при необхідності можуть намагатися сховатися опозиційні чи об'єктивні українські ЗМІ. Зміцнення паростків демократії в Україні було однією із стратегічних цілей адміністрації Дж. Буша-молодшого. Власне тому слід було очікувати збільшення американської допомоги через недержавні канали на розвиток неурядових громадських організацій, незалежних ЗМІ, приватного сектору та освітніх програм для української молоді.

Хоча заклики до демократії були частиною риторики й попередньої адміністрації, американські політологи все ж застерігали від проведення паралелей. Одним з найбільш негативних елементів у курсі Б. Клінтона щодо пострадянських держав була його зосередженість на особистостях. В результаті цього, підтримка США певної держави змішувалась із підтримкою її окремих лідерів. Так було в Росії, де розвиток демократії асоціювався із збереженням при владі Б. Єльцина. Елементи такого підходу знайшли вияв і у політиці США щодо України, що було особливо помітно під час президентських виборів 1999 р. До того ж, якщо Москва вдало використовувала свій ядерний потенціал та можливість «червоного реваншу» як аргумент для залучення додаткових фінансових ресурсів Заходу, то Київ у тих самих цілях використовував загрозу повернення України до російської сфери впливу. Це дозволило попереднім українським урядам маніпулювати західними інституціями, здобуваючи одну фінансову поступку за іншою. Як і в Росії за Б. Єльцина, така фінансова допомога надала можливість українській еліті уникнути справжніх реформ, на проведення яких ця допомога й була спрямована [17, с. 40-41].

Напівдемократичний і напівринковий варіант розвитку призвів до поступового зниження масштабів західної допомоги Україні. Витрати, які мала

Україна на обслуговування зовнішньої заборгованості та кредитів міжнародно-фінансових організацій, де-факто, були більшими, ніж вартість власне кредитів. Обравши шлях поступового здійснення реформ, Україна стала напівдемократичною державою з надзвичайно відсталим соціальним сектором. Україні не вдалося організувати дієвого громадського контролю за перебігом реформ та залученням значних іноземних інвестицій в економіку країни. Причинами й наслідками цього стали політична та економічна нестабільність, відсутність відчутних результатів у реформуванні судової та податкової системи, а також корупція на всіх рівнях виконавчої і законодавчої влади, коли конкурентна боротьба йде завдяки зв'язкам у державних структурах [18].

Таким чином, слід констатувати, що принциповими факторами, що негативно впливали на американсько-українські відносини були невизначеність меж стабілізації української внутрішньополітичної системи та повільний процес демократичного реформування. Стратегічна і тактична дії США щодо України базувалися на прагматичній реалістичній підході, що визначала пряму залежність ефективності двосторонньої взаємодії від чіткості реалізації останньою стратегічних орієнтирів на інтеграцію до євроатлантичної спільноти. Суттєвого значення набув розвиток системи субрегіональних та регіональних переваг у здійсненні євроатлантичної політики США, посилення силової ваги української держави як незалежного актора міжнародно-політичного життя.

Список використаних джерел та літератури

1. Агитон К. Альтернативный глобализм. Новые мировые движения протеста / К. Агитон / Пер с франц. под общ. ред. Ю. Марковой; науч. ред. К. Клеман. – М.: Гилея, 2004. – 204 с.
2. Погорська І.І. США: місія здійснює? Праксеологія творення глобального світу / І. Погорська. – Київ: Грамота, 2009. – 504 с.
3. Asmus R. Building a New NATO / R. Asmus, R. Kugler, F. Larrabee // *Foreign Affairs*. – 1993. – Vol. 72. – №. 4. – P. 28-40.
4. Спільна заява про результати українсько-американських економічних двосторонніх переговорів (24-30 січня 1994 р.) // Україна на міжнародній арені. Збірник документів і матеріалів (1991-1995 рр.). У 2-х кн. – Кн. 1. – К.: Юрінком Інтер, 1998. – С. 110-113.
5. Спільна заява про розвиток дружби і партнерства між Україною та Сполученими Штатами Америки (4 березня 1994 р.) // Україна на міжнародній арені. Збірник документів і матеріалів (1991-1995 рр.). У 2-х кн. – Кн. 1. – К.: Юрінком Інтер, 1998. – С. 117.
6. Хартія українсько-американського партнерства, дружби і співробітництва (22 листопада 1994 р.) // Україна на міжнародній арені. Збірник документів і матеріалів (1991-1995 рр.). – У 2-х кн. – Кн. 1. – К.: Юрінком Інтер, 1998. – С. 129-133.
7. Розпорядження Президента України «Про утворення Української частини Секретаріату Українсько-американської міждержавної комісії» № 579 (579/96-рп) від 19 листопада 1996 р. // *Політика і час*. – 1996. – № 10. – С. 82-83.
8. Указ Президента України «Про заходи у зв'язку з ліквідацією Українсько-американської міждержавної комісії» № 204/2002 від 05.03.2002 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uapravo.net/data/base45/ukr45117.htm> – Дата звернення: 20 листопада 2017 р. – Назва з екрану.
9. Solomon P. The Two Faces of Crime in Post-Soviet Ukraine / P. Solomon, T. Foglesong // *East European Constitutional Review*. – 2000. – Summer. – Vol. 9. – №. 3. – P. 72-76.
10. Karatnycky A. Meltdown in Ukraine / A. Karatnycky // *Foreign Affairs*. – 2001. – May/June. – Vol. 80. – №. 3. – P. 73-86.
11. Камінський Є. Українсько-американські відносини на початку 21-го століття / Є. Камінський // *Дослідження світової політики: Збірник наукових праць*. – 2003. – Вип. 23. – С. 3-19.
12. Dominique A. Kuchmagate and the Demise of Ukraine's "Geopolitical Bluff" / A. Dominique // *East European Constitutional Review*. – 2001. – Spring/Summer. – Vol. 10. – №. 2/3. – P. 54-56;

Darden K. Blackmail as a Tool of State Domination: Ukraine under Kuchma / K. Darden // *East European Constitutional Review*. – 2001. – Spring/Summer. – 2001. – Vol. 10. – №. 2/3. – P. 67-71; Gessen M. Crackup or crackdown? Ukraine Suffers Growing Turmoil over the President's Alleged Role in a Murder / M. Gessen // *U.S. World & World Report*. – 2001. – March 26. – Vol. 130. – №. 12. – P. 28-29.

13. Mearsheimer J. Why the Ukraine Crisis is the West's Fault. The Liberal Delusions that Provoked Putin / J. Mearsheimer // *Foreign Affairs*. – 2014. – Vol. 95. – №. 5. – P. 77-89.

14. Пайфер С. Через 30-40 лет Украина будет нормальной европейской страной / С. Пайфер // *Зеркало недели*. – 2001. – 8 декабря. – С. 2.

15. Panas A. Ukraine's Role in the "Reset" / A. Panas // *CSIS Washington, DC*. – 2010. – July 30. [Electronic Resource]. – Mode of Access: <http://csis.org/blog/ukraines-role-reset> – (last access: November 20, 2017). – Title from the Screen.

16. Погорська І. Україна-США: асиметрія двостороннього партнерства у глобальному світі / І. Погорська, Д. Лакішик // *США і світ XXI століття: монографія*. – К.: Центр вільної преси, 2013. – С. 331-342.

17. Д'Аньєрі П. Повернутися до Заходу спиною? Пріоритет національних інтересів у відносинах України та США / П Д'Аньєрі // *Політика і час*. – 2003. – № 2. – С. 39-44.

18. Камінський Є.Є. Світ переможених і переможців. Міжнародні відносини і українська перспектива на початку XXI століття / Є. Камінський. – К.: Центр вільної преси, 2008. – 336 с.

References

1. АНЬТОН, К. (2004). *Al'ternatyvnyy hlobalyizm. Novye myrovye dvyzhenyya protesta*. Moscow: Hyleya.

2. ПОНОР'КА, І. (2009). *SSHA: misiya zdiysnyma? Prakseolohiya tvorennya hlobalnoho svitu*. Kyiv: Hramota.

3. ASMUS, R.D., KUGLER, R.L., LARRABEE F.S. (1993). Building a New NATO. *Foreign Affairs*, 72(4), pp. 28-40.

4. Spil'na zayava pro rezul'taty ukrayins'ko-amerykans'ykh ekonomichnykh dvostoronnikh perehovoriv (24-30 sichnya 1994 r.). U: (1998). *Ukrayina na mizhnarodniy areni. Zbirnyk dokumentiv i materialiv (1991-1995 rr.)*. U 2-kh kn. Kn. 1. Kyiv: Yurinkom Inter, ss. 110-113.

5. Spil'na zayava pro rozvytok druzhby i partnerstva mizh Ukrayinoyu ta Spoluchenyymy Shtatamy Ameryky (4 bereznya 1994 r.). U: (1998). *Ukrayina na mizhnarodniy areni. Zbirnyk dokumentiv i materialiv (1991-1995 rr.)*. U 2-kh kn. Kn. 1. Kyiv: Yurinkom Inter, s. 117.

6. Khartiya ukrayins'ko-amerykans'koho partnerstva, druzhby i spivrobotnytstva (22 lystopada 1994 r.). U: (1998). *Ukrayina na mizhnarodniy areni. Zbirnyk dokumentiv i materialiv (1991-1995 rr.)*. U 2-kh kn. Kn. 1. Kyiv: Yurinkom Inter, ss. 129-133.

7. Rozporyadzhennya Prezydenta Ukrayiny "Pro utvorennya Ukrayins'koyi chastyny Sekretariatu Ukrayins'ko-amerykans'koyi mizhderzhavnoyi komisiyi" № 579 (579/96-rp) vid 19 lystopada 1996 r. (1996). *Polityka i chas*, 10, ss. 82-83.

8. Ukaz Prezydenta Ukrayiny "Pro zakhody u zv'yazku z likvidatsiyeyu Ukrayin'ko-amerykans'koyi mizhderzhavnoyi komisiyi" № 204/2002 vid 05.03.2002 r. [Online] Available from: <http://www.uapravo.net/data/base45/ukr45117.htm> [Accessed: 20th November 2017].

9. SOLOMON, P., FOGLESONG, T. (2000). The Two Faces of Crime in Post-Soviet Ukraine. *East European Constitutional Review*, 9(3), pp. 72-76.

10. KARATNYCKY, A. (2001). Meltdown in Ukraine. *Foreign Affairs*, 80(3), pp. 73-86.

11. KAMINS'KYY, Ye. (2003). Ukrayins'ko-amerykans'ki vidnosyny na pochatku 21-ho stolittya. *Doslidzhennya svitovoyi polityky: Zbirnyk naukovykh prats'*, 23, pp. 3-19.

12. DOMINIQUE, A. (2001). Kuchmagate and the Demise of Ukraine's "Geopolitical Bluff". *East European Constitutional Review*, 10(2/3), pp. 54-56; DARDEN, K. (2001). Blackmail as a Tool of State Domination: Ukraine under Kuchma. *East European Constitutional Review*, 10(2/3), pp. 67-71; GESSEN, M. (2001). Crackup or crackdown? Ukraine Suffers Growing Turmoil over the President's Alleged Role in a Murder. *U.S. World & World Report*, 130(12), pp. 28-29.

13. MEARSHEIMER, J. (2014). Why the Ukraine Crisis is the West's Fault. The Liberal Delusions that Provoked Putin. *Foreign Affairs*, 95(5), pp. 77-89.

14. PAYFER, S. (2001). Cherez 30-40 let Ukrayna budet normal'noy evropeyskoy stranoy. *Zerkalo nedely*, 8 dekabrya, s. 2.

15. PANAS, A. (2010). Ukraine's Role in the "Reset". *CSIS Washington, DC*, July 30. [Online] Available from: <http://csis.org/blog/ukraines-role-reset> [Accessed: 20th November 2017].

16. POHORS'KA, I., LAKISHYK, D. (2013). Ukrayina-SSHA: asymetriya dvostoronn'oho partnerstva u hlobal'nomu sviti. U: *SSHA i svit XXI stolittya: monohrafiya*. Kyiv: Tsentri vil'noyi presy, pp. 331-342.

17. D'AN'YERI, P (2003). Povernutysya do Zakhodu spynou? Priorytet natsional'nykh interesiv u vidnosynakh Ukrayiny ta SSHA. *Polityka i chas*, 2, ss. 39-44.

18. KAMINS'KYY, Ye.Ye. (2008). *Svit peremozhenykh i peremozhtsiv. Mizhnarodni vidnosyny i ukrayins'ka perspektyva na pochatku XXI stolittya*. Kyiv: Tsentri vil'noyi presy.

Надійшла до редколегії 15.04.2018

Dmytro Lakishyk, Ph.D. (History), Senior Research Fellow of the State Institution "Institute of World History of the National Academy of Sciences of Ukraine"

THE PECULIARITIES OF US-UKRAINIAN RELATIONS IN 1991-2004

Abstract. The article analyzes the peculiarities of relations between the USA and Ukraine in 1991-2004. The practice of relations between the two countries proves the fact of their constant asymmetry. The fundamental disadvantage of the strategic partnership model between the United States and Ukraine is the lack of established forms of cooperation and value asymmetry in the systems of strategic priorities of the two states.

The significance of the US-Ukraine strategic partnership goes beyond purely bilateral relations. Among the main interests of the United States towards Ukraine, one can distinguish the following areas of American foreign policy: control over weapons of mass destruction; the spread of democratic values in the world together with the introduction of a market economy; confronting international terrorism. At the same time, it is possible to determine the presence of regional specificity: the correction of relations with Ukraine through the prism of constructing US relations with the Russian Federation.

It should be noted that US policy towards Ukraine, as well as other post-Soviet countries, has been the part of the global American policy of preserving Washington's leadership in the world. Therefore, this "regional" policy included pragmatic and democratic vectors based on the main directions of development of US-Ukrainian relations.

Key words: USA, Ukraine, strategic partnership, bilateral relations.

УДК 94(477)

Вікторія Медвідь,
аспірантка,
Інститут історії України НАН України

ДІЯЛЬНІСТЬ АГЕНТСТВА США З МІЖНАРОДНОГО РОЗВИТКУ В КОНТЕКСТІ СПІВПРАЦІ США ТА УКРАЇНИ

Анотація. Стаття окреслює такий важливий елемент міжнародної співпраці між Україною та Сполученими Штатами Америки як залучення та використання міжнародної технічної допомоги. Наведено історичну довідку щодо встановлення дипломатичних відносин, охарактеризовано джерельну та історіографічну базу з цієї проблематики. Визначено найбільш важливі нормативно-правові двосторонні документи, міжурядові угоди тощо. У статті йдеться про виникнення та діяльність Агентства Сполучених Штатів Америки з міжнародного розвитку та зокрема його діяльність в Україні. Визначено ключові напрями співпраці через залучення допомоги з розвитку, та наведено основні результати співпраці.

Проаналізовано статистичні дані звітів Агентства Сполучених Штатів Америки з міжнародного розвитку за період з 1996 року по 2014 рр., було наведено приклади